

МОТИВИ

към проекта на Закон за потребителския кредит

С предложението проект на Закон за потребителския кредит (проект на ЗПК) се въвеждат изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 2008/48/ЕО (ОВ, L 2023/2225, 30.10.2023 г.), наричана по-нататък „Директива (ЕС) 2023/2225“.

Директива (ЕС) 2023/2225 има за цел да създаде условия за постигането на високо ниво на защита на потребителите в условията на бързо технологично развитие на този сектор и предлагането на нови видове потребителски кредит, чрез адаптиране на законодателната рамка за предоставяне на потребителски кредити. Директива (ЕС) 2023/2225 има за цел също да премахне различията в нормативната уредба между държавите членки на ЕС и да улесни трансграничното предоставяне на потребителски кредити. Предвидените с нея мерки са предназначени да повишат прозрачността и да опростят информацията относно предоставянето на потребителски кредити, да ограничат заблуждаващите реклами и използването на нелоялни практики, да предотвратят свръхзадлъжнялост на потребителите, да насърчат отговорното кредитиране, и да осигурят по-висока сигурност и доверие в пазара, с което да се гарантира по-добра защита на потребителите.

Причините, които обуславят необходимостта от изработването на нов Закон за потребителския кредит са:

1. Действащият към момента Закон за потребителския кредит (в сила от 12.05.2010 г., обн. ДВ. бр.18 от 5 Март 2010 г., посл. доп. ДВ. бр.50 от 20 Юни 2025 г.) въвежда изискванията на отменената Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. относно договорите за потребителски кредити, която беше заменена с Директива (ЕС) 2023/2225 относно договорите за потребителски кредити.

Настоящата правна рамка за предоставяне на потребителски кредити не съответства на новите икономически, технологични и обществени реалности и не предоставя в достатъчна степен адекватна защита на потребителите. Бързото технологично развитие в последните години промени значително пазара на потребителски кредити и доведе до значителни промени в предлагането и предоставянето на потребителски кредити. Появиха се нови кредитни продукти и нови начини за предоставяне на потребителски кредит. От друга страна, някои кредитори, като доставчиците на стоки и услуги, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат не са обхванати от действащото законодателство. Някои от доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество отпускат кредит без лихва и с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Все повече се разпространяват нови форми на потребителски кредит, предлагани онлайн, в т.ч. и онлайн платформи от типа на „купи сега, плати по-късно“, които позволяват на потребителите да правят покупки на стоки и услуги и да ги изплащат разсрочено във времето, без първоначални лихви и такси.

Пазарните и технологичните промени оказват въздействие и променят досегашните модели на поведение на потребителите. Нараства използването на цифрови устройства от потребителите. Предоставянето на преддоговорна информация в онлайн среда се променя по начин, който не отчита интересите на потребителите. Не винаги, предоставената съществена информация за потребителския кредит е ясна, разбираема и

достъпна за потребителите. Често пъти, наред с основния договор за кредит, кредиторите предлагат допълнителни продукти, без потребителите да разберат. Новите кредитни продукти като краткосрочните заеми или кредитите на малка стойност и бързите кредити с високи лихви са свързани със значителни разходи за потребителите. Поради ограничената си осведоменост и недостатъчното познаване на съвременните финансови технологии и новите кредитни продукти предлагани онлайн, потребителите са изложени на риск от безотговорно кредитиране и злоупотреби, и за тях съществува потенциален риск от свръхзадлъжнялост. Използването на изкуствен интелект за оценка на тяхната кредитоспособност, поставя въпроси за адекватна защита на потребителите. Често пъти, предлаганите кредитни продукти не са съобразени достатъчно с финансовото състояние и нужди на потребителите. Правата и задълженията на новите участници на кредитния пазар не са ясно регулирани поради липсата на адекватни процедури за разрешение, регистрация и контрол на кредитните посредници и на част от кредиторите. Всичко това налага усъвършенстване и надграждане на нормативна уредба, регламентираща предоставянето на потребителски кредити с цел осигуряване на адекватна защита на потребителите.

2. Неефективно прилагане на действащото законодателство относно потребителските кредити.

Прилагането на действащото законодателство в областта на потребителския кредит среща редица проблеми, които ограничават неговата ефективност. Въпреки приетите през годините изменения и допълнения на Закона за потребителския кредит, потребителското кредитиране в България се сблъсква с проблеми, като неефективност, недостатъчна регулация и контрол и т.н. Един от основните проблеми е недостатъчният контрол и слабото правоприлагане. Липсват ефективни механизми за преустановяване на нелоялни практики, като скрити такси, заблуждаваща реклама и неспазване на изискванията за събиране на просрочени задължения. Много кредитори използват сложни и неясни условия в договорите, което затруднява потребителите да разберат реалните разходи по кредита. Лихвените проценти често се представят по подвеждащ начин, а годишният процент на разходите (ГПР) понякога не е ясно посочен, или е умишлено занижен в рекламите и търговските съобщения. Някои кредитори налагат допълнителни такси, застраховки и административни разходи, които значително оскъпяват кредита, които не са ясно посочени при сключване на договора.

В действащото законодателство, в частност в Закона за кредитните институции (ЗКИ) е предвиден регистрационен режим за финансовите институции, които по занятие предоставят кредит, когато тази дейност е съществена за тях. Същевременно, в действащото законодателство липсва правен режим за разрешение, регистрация и контрол на:

- лицата, предоставящи кредит на потребители, когато дейността по предоставяне на кредит не е съществена за тях;
- доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, когато отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат.

Също така, липсва правен режим за извършване на дейността кредитен посредник за потребителски кредити. Законът за кредитите за недвижими имоти за потребители (ЗКНИП) (обн., ДВ, бр. 59 от 2016 г., посл. изм. бр. 50 от 2025 г.) създава регистър на кредитните посредници за кредити за недвижими имоти, който се прилага само за кредитните посредници за кредити за недвижими имоти. До настоящия момент, европейското законодателство не е поставяло изисквания за установяване на режим за разрешение и регистрация по отношение на кредитните посредници по потребителски кредит, което се променя от изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225. Понастоящем,

доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, или като посредници за предоставяне на потребителски кредит не подлежат на разрешителен режим за извършване на дейност, регистрация и контрол. Директива (ЕС) 2023/2225 изисква да се обезпечи прозрачност и контрол и на тези лица. Въвеждането на изискване за регистрация за кредитните посредници за потребителски кредит и за част от кредиторите, които не са обхванати от изискване за регистрация ще ограничи безотговорното кредитиране и ще защити уязвимите потребители, като същевременно ще осигури стабилна и устойчива бизнес среда. В тази връзка, е необходимо усъвършенстване на нормативната уредба с цел създаване на ясен и ефективен режим за разрешение, регистрация и контрол на всички кредитни посредници за предоставяне на потребителски кредит и на лицата, предоставящи потребителски кредит, които до момента не са обхванати от такъв режим.

3. Промените, произтичащи от въвеждане на изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225 са многобройни, поради което е необходимо изработването на изцяло нов Закон за потребителския кредит.

Приемането на нова правна рамка за предоставяне на потребителски кредити се обуславя от необходимостта от :

- **разширяване обхвата на договорите за предоставяне на потребителски кредит** - увеличава се горната граница на кредитите за които ще се прилагат разпоредбите на законопроекта, включват се нови кредитни продукти, включително и кредити за покупка на стоки и услуги под формата на разсрочено плащане, предоставяни от доставчици на стоки или услуги, със срок на плащане над 50 дни от доставката на стоката или услугата, включват се и договори за кредит, при които кредитът се отпуска без лихва и без никакви други такси и др.;

- **разширяване персоналният обхват на закона по отношение на всички лица, предоставящи потребителски кредит** - доставчиците на стоки и услуги, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, както офлайн, така и онлайн, също ще бъдат обхванати от разпоредбите на закона;

- **засилване на изискванията към кредитните посредници за предоставяне на потребителски кредит;**

- **подобряване на информацията за потребителите за предлаганите кредитни продукти и условията по тях** - въвеждане на задължение за безплатно предоставяне на обща информация от кредиторите и кредитните посредници на потребителите за договорите за кредит;

- **осигуряване на по-високи изисквания относно рекламата на потребителски кредит** – забраняват се заблуждаващи рекламни и заблуждаващи търговски съобщения, въвеждат се изисквания към съдържанието на информацията в рекламата за кредит, както и възможност за забрана на реклами, които подвеждат и подтикват потребителите към вземане на необмислени решения;

- **осигуряване на по-високи изисквания към съдържанието на предоговорната информация и за предоставяне на разяснения на потребителите** - въвежда се задължение за информиране на потребителите, когато им се предоставят индивидуализирани предложения за кредит, направени въз основа на автоматизирано обработване на данни;

- **ясно разграничаване на практиките на обвързване от пакетните продажби и забрана за използване на практики на обвързване** - забранява се използването на обвързващи практики, освен ако може да се докаже, че те носят ясна полза за потребителите, като се отчитат наличността и цените на съответните допълнителни продукти или услуги, като същевременно се допускат практики на пакетни продажби. Въвежда се защита на потребителите, диагностицирани с онкологични заболявания;

въвежда се минимален срок за сравняване на предложения за сключване на договор за застраховка на кредита;

- **забрана за използване на изведено по подразбиране съгласие на потребителите за сключване на договор за кредит или за закупуване на допълнителни услуги** - забранява се използването на презумпция за наличието на съгласие на потребителите по подразбиране, като например предварително отметнати от кредитора полета, които манипулират избора на потребителите;

- **въвеждане на задължение за изрично уведомяване на потребителите, дали кредиторите, съответно кредитните посредници по потребителски кредит предлагат услуга по предоставяне на съвет за конкретен договор за кредит;**

- **въвеждане на забрана за непоискани продажби на кредит** - забранява се продажбата на непоискан кредит, включително непоискани, предварително одобрени кредитни карти, изпратени до потребителите или едностранно повишаване на разходния лимит на овърдрафта/кредитната карта на потребителите, без тяхното предварително искане и изрично съгласие;

- **въвеждане на по-високи изисквания за оценка на кредитоспособността на потребителя** - предоставянето на кредит ще бъде възможно само при положителна оценка на кредитоспособността на потребителя. Въвежда се изрична забрана за използване на специални категории лични данни, посочени в член 9, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2016/679 при извършване на оценка на кредитоспособността;

- **засилване на изискванията относно съдържанието на информацията, включена в договорите за кредит** - задължение за кредиторите да информират потребителите за основните им права, като правото на отказ от договора, промени по договора и възможността за обжалване, промяна на лихвения процент, вкл. за договори под формата на овърдрафт, прекратяване на договори за кредит, вкл. договори за неопределен срок;

- **предвиждане на мерки за предотвратяване на свръхзадължнялост на потребителите** - въвеждане на горна граница на лихвата или на годишния размер на разходите по кредита, или на общите разходи по кредита;

- **въвеждане на изискване за познания и компетентност на служителите на кредиторите и кредитните посредници на потребителски кредит;**

- **въвеждане на изискване за разрешение за извършване на дейност, регистрация и контрол за всички кредитни посредници по потребителски кредит;**

- **въвеждане на изискване за разрешение за извършване на дейност, регистрация и контрол за лицата, предоставящи потребителски кредит на потребители, когато дейността по предоставяне на кредит не е съществена за тях.** Това изискване ще се прилага и за доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, когато отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат.

С приемането на проекта на Закон за потребителския кредит се цели привеждане на действащата нормативна уредба в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225 относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 2008/48/ЕО. Законопроектът си поставя постигането на следните специфични цели:

I. Актуализиране на правната рамка за предоставяне на потребителски кредити, която да включи новите видове потребителски кредит и постигане на високо ниво на защита на потребителите.

С предложеният законопроект се въвеждат следните нови моменти:

1. Разширява се обхвата на договорите за потребителски кредити, като в приложното поле на закона се включват и рисков кредитни продукти. Приложното поле на законопроекта включва:

- договори за кредит до 100 000 EUR, като в действащия Закон за потребителския кредит се прилага за договори за кредит до 147 000 лв. (75 000 EUR);

- договори за кредит под формата на овърдрафт, при които кредитът трябва да бъде погасен в срок от един месец;

- договори за кредит, при които кредитът се предоставя без лихва и без други разходи; или при които кредитът трябва да бъде погасен в срок от три месеца и се дължат само незначителни разходи. Това е предназначено да обхване някои нови кредити, като например „купи сега, плати по-късно“.

2. Осигурява се по-добра информираност на потребителите за предлаганите кредитни продукти и условията по тях с цел постигане на прозрачност и избягване на претоварване на потребителите с информация.

3. Забранява се използването на практики, които позволяват продажба на непоискан кредит, включително непоискани, предварително одобрени кредитни карти, изпратени до потребителите, или едностранно повишаване на разходния лимит на овърдрафта/кредитната карта на потребителите, без тяхното предварително искане и изрично съгласие.

4. Повишават се изискванията относно оценката на кредитоспособността на потребителите (т.е. способността на потребителите да изплащат кредита по устойчив начин) за да се гарантира използването на подходящи и пропорционални данни и да се предотврати свръхзадължнялост на потребителите.

5. Въвеждат се изисквания към кредиторите за прилагане на правила, политики и процедури за работа с потребители със затруднения при изпълнение на техните финансови задължения чрез предвиждане на мерки за предоставяне на отсрочка като пълно или частично рефинансиране, промяна на съществуващите условия на договора за кредит.

6. Въвеждат се изисквания към кредиторите и кредитните посредници да действат етично, като същевременно се гарантира, че техните служители разполагат с подходящи знания и компетентност.

7. Въвежда се забрана за прилагане на обвързващи практики, например продажби на задължителна застраховка за защита на плащанията с кредит. Същевременно, законопроектът допуска предлагането или сключването на договор за кредит в пакет с други отделни финансови продукти или услуги, при което договорът за кредит се предлага на потребителя и отделно, но не непременно при същите условия,

8. Въвежда се забрана за сключване на споразумение с потребителите за закупуване на допълнителни услуги чрез опции по подразбиране, предварително отменати полета, бездействие или мълчаливо съгласие на потребителя.

9. Въвеждат се изисквания за отговорно кредитиране, включващи задължение за кредитните посредници и за кредиторите да действат честно, справедливо, прозрачно и професионално и да вземат предвид правата и интересите на потребителите, както и свързаните с това изисквания по отношение на възнаграждението, знанията и уменията на служителите на кредиторите и кредитните посредници;

10. Разширява се информацията, която трябва да съдържа договора за потребителски кредит.

11. Въвеждат се изисквания към кредиторите и кредитните посредници във връзка с предоставяне на съвети на потребителите.

12. Въвежда се задължение за Комисията за защита на потребителите за предоставяне на съвети на потребители, изпитващи затруднения при изпълнение на финансовите си задължения за погасяване на потребителски кредити.

13. Въвежда се изискване към кредиторите относно предоставянето на мерки за реструктуриране на задълженията в случай на просрочени плащания.

Законопроектът съдържа по-високи изисквания към рекламата на договорите за потребителски кредит. Въвежда се общо изискване към рекламата и към търговските съобщения, които трябва да бъдат справедливи, ясни и да не въвеждат потребителите в заблуждение. Предвидени са изисквания към формата и съдържанието на информацията, която трябва да бъде включена в рекламата за договори за потребителски кредит. Стандартната информация в рекламата се отнася до ключови характеристики на предлагания кредит и следва да бъде лесна за четене или слушане и да бъде съобразена с техническите ограничения на средството, използвано за реклама. В конкретни и обосновани случаи, когато носителят, използван за съобщаване на информацията, която се включва в рекламата, не позволява нейното визуално показване, като например в радиорекламата, тази информация следва да бъде намалена, за да се избегне претоварване с информация и да се намали ненужната тежест. Съгласно законопроекта, рекламите за потребителски кредит ще трябва да съдържат предупреждение: „Внимание! Заемането струва пари!“ или еквивалентна формулировка.

Законопроектът предвижда по-строги изисквания за оценка на кредитоспособността на потребителите, съгласно които оценката на кредитоспособността трябва да отчита интереса на потребителя и да се основава само на необходима и пропорционална информация за приходите и разходите на потребителя и за други финансови и икономически обстоятелства. Личните данни, събрани за оценка на кредитоспособността, не следва да надвишават строго необходимото за извършване на такава оценка и следва да вземат предвид принципите на Общия регламент относно защитата на данните (ЕС) 2016/679, по-специално принципите за свеждане на данните до минимум, точност и ограничение на съхранението.

Разпоредбите на законопроекта предвиждат, че кредитът се предоставя на потребителите само когато резултатът от оценката на кредитоспособността показва, че задълженията, произтичащи от договора за кредит, могат да бъдат изпълнени по начина, предвиден в договора. Съгласно предложения законопроект, когато оценката на кредитоспособността се основава на автоматизирана обработка, включително и профилиране, потребителят има право да поиска и получи човешка намеса от страна на кредитора, съдържателно обяснение на оценката на кредитоспособността, да изрази своята гледна точка и да може да оспори оценката на кредитоспособността.

II. Въвеждане на ефективен регулаторен режим и контрол върху всички кредитори и кредитни посредници на потребителски кредит в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225.

С предложения законопроект се въвежда изискване за разрешение и регистрация на всички кредитни посредници за предоставяне на потребителски кредит. Въвежда се също изискване за разрешение и регистрация на лицата, предоставящи потребителски кредит, когато дейността по предоставяне на кредит не е съществена за тях. На това изискване ще подлежат и доставчиците на стоки и услуги, които не са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, когато отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, или които са микро, МСП, но отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за покупка на стоки и услуги, които предлагат срещу лихва. Посочените по-горе лица, които желаят да извършват дейност като кредитори или като кредитни посредници ще трябва да бъдат вписани в регистър. За целта, законопроектът предвижда създаването на следните публични регистри, които ще се водят и поддържат от КЗП:

1. Регистър на кредитните посредници на потребителски кредити: За вписване в регистър на кредитни посредници на потребителски кредит ще е необходимо подаване на заявление до КЗП. За осъществяването на дейност като кредитен посредник на потребителски кредити се изисква спазване на определени изисквания, предвидени в проектозакона, като притежаване на подходящи познания и компетентност в областта на кредитирането, професионален опит, добра репутация и др. Изрично са определени и основанията за отказ от регистрация и за заличаване на кредитен посредник от регистъра на КЗП. Предвижда се такса за вписване в регистъра на кредитни посредници, както и такса за вписване в регистъра на промени в настъпилите обстоятелства.

2. Регистър на кредиторите, предоставящи потребителски кредити: На вписване в този регистър ще подлежат всички кредитори, предоставящи потребителски кредити, с изключение на:

- банки и клоновете на банки, извършващи дейност на територията на Република България, лицензирани по Закона за кредитните институции;
- финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от Закона за кредитните институции;
- платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от Закона за платежните услуги и платежните системи;
- доставчици на стоки и услуги, които са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания.

В съответствие с разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2225 на изискване за разрешение и регистрация ще подлежат и доставчиците на стоки и услуги, които не са микро и МСП, които действат като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат или които са микро, МСП, но предоставят кредит срещу лихва.

Законопроектът използва предоставената от Директива (ЕС) 2023/2225 опция за освобождаване от изискването за разрешение и регистрация на доставчиците на стоки и услуги, които са микро, МСП, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат, когато кредитът се предоставя без лихва и само с ограничен размер на таксите, дължими от потребителя за забавени плащания. Използването на тази опция на Директива (ЕС) 2023/2225 по отношение на доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество ще има ограничен ефект, тъй като ще засегне пренебрежимо малък кръг лица, които използват този бизнес модел за продажба на стоки и услуги, които предлагат и няма да се отрази на нивото на защита на потребителите.

За вписване в регистър на кредиторите, предоставящи потребителски кредити ще е необходимо подаване на заявление до КЗП. За осъществяването на дейност като кредитор по потребителски кредити се изисква спазване на определени изисквания, предвидени в проекта на закон, като притежаване на подходящи познания и компетентност в областта на кредитирането, професионален опит, добра репутация и др. Изрично са определени и основанията за отказ от регистрация и заличаване на кредитор от регистъра на КЗП. Предвижда се такса за вписване в регистъра на кредиторите, както и такса за вписване в регистъра на промени в настъпилите обстоятелства.

Разпоредбите на законопроекта относно изискванията за предоставяне на потребителски кредит ще се прилагат към всички кредитори, предоставящи потребителски кредит в т.ч. и към:

- кредитните институции, финансови институции, вписани в регистъра по чл. 3а от Закона за кредитните институции;
- финансови институции, предоставящи потребителски кредит, които не са вписани в регистъра по чл.3а на БНБ;
- платежните институции и дружествата за електронни пари, отпускащи кредити по реда на чл. 21 от Закона за платежните услуги и платежните системи;
- всички доставчици на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, които отпускат кредит под формата на разсрочено плащане за закупуване на стоки и услуги, които предлагат.

В този смисъл разпоредбите на законопроекта ще окажат значително въздействие върху следните лица: кредитните и финансовите институции, фирмите за бързи кредити, доставчиците на стоки и услуги, действащи като кредитори в спомагателно качество, всички кредитни посредници за потребителски кредит, т.е. върху всички кредитори и всички кредитните посредници за предоставяне на потребителски кредит. Посочените по-горе лица, действащи като кредитори и като кредитни посредници, включително и тези действащи като такива в спомагателно качество ще трябва да спазват новите изисквания за предоставяне на потребителски кредит, разширения обхват на закона по отношение на краткосрочните високо-разходни кредити и овърдрафт, които досега не са били включени в обхвата на действащия Закон за потребителския кредит. Тези лица ще трябва да адаптират своите бизнес модели спрямо новите изисквания на законопроекта. Тези кредитори ще трябва да преразгледат своите рекламни и търговски съобщения за да обезпечат, че те са ясни, справедливи и не въвеждат потребителите в заблуждение. Ще трябва да спазват завишените изискванията на законопроекта относно предоставянето на информация за годишния процент на разходите по кредита. Всички кредитори и кредитни посредници ще трябва да предоставят подходящи разяснения на потребителите относно предлаганите договори за потребителски кредит и за всички допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, позволяващи им да преценят доколко предлаганият кредит или допълнителни услуги съответстват на техните индивидуални потребности и финансово състояние.

Всички кредитори ще трябва да прилагат по-строга и задълбочена оценка на кредитоспособността на потребителя въз основа на необходимите и пропорционални данни и да гарантират, че потребителите имат право на човешка намеса, обяснение и оспорване, когато се използва автоматизирана обработка на техните лични данни. Кредиторите и кредитните посредници ще трябва да обучават своите служителите, да осигурят, че притежават подходящи знания и компетентност по отношение на кредитни продукти за потребителите и да предоставят подходящи разяснения и съвети на потребителите.

Съгласно предложения законопроект, кредиторите ще трябва да:

- адресират проактивно всеки възникващ кредитен риск и да предлагат разумна отсрочка преди да започнат производство по принудително изпълнение, да насочват потребителите, които имат финансови затруднения за погасяване на кредита към Комисията за защита на потребителите, която ще има задължение за предоставяне на съвети на потребителите в областта на задълженията ; и
- информират потребителите за наличието на възможност за извънсъдебно уреждане на спорове във връзка с договори за предоставяне на потребителски кредит.

В съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225, законопроектът определя Комисията за защита на потребителите за компетентен орган за прилагане на разпоредбите на закона, в т.ч. и за водене и поддържане на следните публични регистри: регистър на кредитни посредници по потребителски кредити и регистър на кредитори, предоставящи потребителски кредит. Предоставянето на допълнителни специфични правомощия на КЗП по отношение на кредитните посредници за потребителски кредити и по отношение на посочените по-горе кредитори, налага предприемането на мерки за обезпечаване на институцията с необходимите човешки и финансови ресурси. В този смисъл, за изпълнението на проекта на закон е необходимо бюджетът на министерство на икономиката и индустрията, респективно на КЗП да бъде увеличен.

Законопроектът съдържа разпоредби за прилагане на принудителни административни мерки от КЗП и за налагане на санкции при неизпълнение на изискванията на закона. Във връзка със задължението на държавите членки за въвеждане на ефективни, пропорционални и възпиращи санкции за нарушаване на националните разпоредби, приети във връзка с Директива (ЕС) 2023/2225, със законопроекта се предлагат адекватни административно-наказателни разпоредби.

С преходните и заключителни разпоредби на законопроекта се предлагат изменения и допълнения в други закони. С предложените изменения и допълнения в Закона за кредитните институции (ЗКИ) се уточнява, че не подлежи на регистрация по чл. 3а, ал. 1 от същия закон, лице, което подлежи на регистриране по чл. 60 от предложения законопроект. Също така, се предлага допълнение на чл. 56 от ЗКИ, с което обхвата на поддържаната от БНБ информационна система за паричните задължения на клиентите се разширява и по отношение на кредиторите, вписани в регистъра на кредиторите за предоставяне на потребителски кредит от проекта на закон, за целите на дейността по предоставяне на потребителски кредити. Предложението има за цел предоставяне на достъп до Централния кредитен регистър, използван за оценка на кредитоспособността на потребителите на лицата, предоставящи потребителски кредит, които ще подлежат на вписване в регистъра на кредиторите по потребителски кредити. Направените изменения и допълнения в ЗКИ налагат въвеждане на императивни изисквания на Директива (ЕС) 2023/2225.

С цел осигуряване на висока степен на защита на потребителите и близка уредба със Закона за потребителския кредит се предлага изменение и допълнение на Закона за кредитите за недвижими имоти за потребители (ЗКНИП), за да се гарантира, че административно-наказателни разпоредби на този закон са ефективни, пропорционални и възпиращи, като необходимостта от въвеждането на същите произтича от текстове на Директива 2014/17/ЕС относно договорите за кредитите за недвижими имоти за потребители. Предложеното изменение и допълнение на ЗКНИП се обуславя от необходимостта да се обезпечи симетричност на административно-наказателните разпоредби на ЗКНИП с тези на ЗПК.

Очакваният резултат от прилагане на законопроекта е постигане на високо ниво на защита на потребителите чрез повишаване на прозрачността и опростяване на информацията относно предоставянето на потребителски кредити, ограничаване на заблуждаващите реклами и използването на нелоялни практики, предотвратяване на свръхзадлъжнялост на потребителите, насърчаване на отговорно кредитиране, както и осигуряване на по-висока сигурност и доверие на пазара на потребителското кредитиране. Очакванията са новата уредба да осигури по-ефективен контрол върху дейността на кредитните посредници и на кредиторите, предоставящи потребителски кредит.

Проектът на Закон за потребителския кредит е пряко свързан с въвеждане на изискванията на Директива (ЕС) 2023/2225, поради което е изготвен анализ за съответствието с правото на Европейския съюз.

Проектът на Закон за потребителския кредит е включен в Програмата за управление на Република България за периода 2025 – 2029 г., приета с Решение № 91 от 24.02.2025 г. и в Плана за действие за 2025 г. с мерките, произтичащи от членството на Република България в ЕС на Работна група 21 „Защита на потребителите“ към Съвета по европейски въпроси.

РОСЕН ЖЕЛЯЗКОВ

Министър-председател